

De verschillende families Kuperus/Cuperus

Uit een genealogisch onderzoek is gebleken dat er in Nederland ten minste 35 verschillende families de naam Kuperus of Cuperus dragen. Daarvan zijn 11 families uitgestorven, zodat er -althans in 1947- nog 24 families bestaan. Omdat kort geleden is gebleken dat daarvan twee familie's een gemeenschappelijke stamouders hebben zijn er bij mijn weten nu 23 verschillende families.

Hoewel het voeren van een geslachtsnaam een middel is om de leden van een familie te onderscheiden van leden van een andere familie gaat dat natuurlijk bij de dragers van een zelfde familienaam niet op. Om daarin verandering te brengen is het op de eerste plaats nodig om een genealogisch onderzoek uit te voeren om zo de gelijknamige families van elkaar te kunnen onderscheiden. Vervolgens kan een familiewapen de oplossing zijn. Vandaar dat ik voor "mijn" familie Kuperus een familiewapen heb ontworpen. Maar niet iedere familie heeft of neemt een familiewapen aan. De genealogisch onderzoeker en "Kuperus-kenner" bij uitstek, wijlen de heer dr. J.A. Kuperus heeft daar een praktische oplossing voor gevonden. Hij heeft de door hem gevonden 35 verschillende families aangeduid met hun oorspronkelijke woonplaats. Als wij genealogen deze aanduiding voor onze familie overnemen kan er al veel duidelijkheid komen. Zie het artikel "Aanname (1811) en verspreiding (1947) van de naam Kuperus".

AANNAME (1811) EN VERSPREIDING (1947) VAN DE NAAM KUPERUS DOOR DR. J.A. KUPERUS

Bewerking D.F.C. Kuperus (2007)

Voorwoord

Twintig jaar geleden gepubliceerde de heer dr. J.A. Kuperus (1921-2004) in De Vrije Fries (67) 1987, p. 123-137) het artikel: "Aanname (1811) en verspreiding (1947) van de naam Kuperus." Het artikel geeft een samenvatting van zijn afstammingsonderzoek naar alle personen die in 1947 de familienaam Kuperus of een gelijk klinkende naam (Cuperus, Kupeeres, Kuperis, Kuiperes) droegen¹⁾ alsmede een korte beschrijving van de gevonden 35 verschillende families met de naam Kuperus/Cuperus.

Inmiddels hebben zich een aantal nieuwe genealogische ontwikkelingen voorgedaan. Om het artikel daarom thans weer "up to date" te doen zijn, zijn deze genealogische aanvullingen c.q. verbeteringen daarin verwerkt. Daarnaast is het artikel bewerkt om de leesbaarheid te verbeteren, is er nieuwe tekst toegevoegd en zijn enkele niet ter zake doende items verwijderd. De basis van het artikel is echter nog steeds actueel en volledig in stand gebleven.

Inleiding

Het voeren van een geslachtsnaam is o.m. een middel om de leden van een familie

te onderscheiden van leden van een andere familie. Het is echter geen voldoende middel omdat verschillende families dezelfde geslachtsnaam kunnen voeren. Het was daardoor dan ook niet bekend hoeveel verschillende families Kuperus/Cuperus Nederland telt, ook al omdat niet iedere familie een familiewapen voert. Om dit aantal te kunnen vaststellen, zou een uitgebreid genealogisch onderzoek noodzakelijk zijn. Dit onderzoek werd door de auteur ter hand genomen, waarna hij in 1987 kon vaststellen dat Nederland tenminste 35 verschillende families telt met de naam Kuperus/Cuperus. Om nu de aldus gevonden families van elkaar te kunnen onderscheiden is aan hun naam de plaatsnaam toegevoegd waar zij in 1811 voornamelijk woonachtig waren.

De naamdragers in 1947

In de eerste tabel wordt een overzicht van alle naamdragers in 1947 gegeven.¹⁾ Er blijkt uit dat toen meer dan de helft van deze personen binnen de provincie Friesland woonde, dat daarvan 52,8 % de naam Kuperus voerde, 35,4 % de naam schreef als Cuperus en 1,8 % een variatie daarop. Van de totaal 1676 in 1947 levende naamdragers werd voor 1440 personen hun afstamming van de in 1812 in Friesland levende personen vastgesteld. De resterende 236 personen zijn voor het merendeel gehuwde vrouwen waarvoor (nog) geen aansluiting werd gevonden, hoewel die mogelijkheid niet is uitgesloten.

Tabel 1. Naamdragers per provincie in 1947

In de onderstaande (tweede) tabel zijn de resultaten van het genealogisch onderzoek samengevat. Daarin wordt de verdeling van de naamdragers over de onderscheiden families weergegeven. Elke familie is daarbij aangeduid met de plaats waar zij rond 1811 in hoofdzaak gevestigd was. Daarbij zijn drie groepen onderscheiden:

1. oude families, d.w.z. families die reeds voor 1812 met de familienaam voorkwamen;
2. nieuwe families, d.w.z. families die de naam pas rond 1812 gingen voeren;
3. familie c.q. naamdragers opgenomen in de takken andere families.

Tabel 2. Naamdragers per familie in 1947

Bestaande families	Kuperus	Cuperus	Kuperes	Kupeerus	Kupérus	Kuipérus	Kuperis	Kuperus Holwedel	TOTAAL
Elke familie is hieronder aangeduid met de plaats waar zij rond 1811 gevestigd was.									
Oude families									
1. Marssum *	125	61							186

bestaande uit merendeels gehuwde vrouwen die zeer verspreid over Nederland woonden en waarvoor (nog) geen aansluiting werd gevonden.									1676
--	--	--	--	--	--	--	--	--	------

Behalve de 24 bovengenoemde bestaande families zijn er ook nog minstens 11 families geweest, die inmiddels zijn uitgestorven of van naam veranderd (zie tabel 3).

Tabel 3. Overzicht niet meer bestaande families

Losse personen

Naast de aldus onderscheiden families werd de naam voor 1811 ook gevoerd door tenminste 4 personen (en hun gezin) zonder dat tot nu toe relaties met andere families werd gevonden:

1. Gerbrand Tjerks Cuperus, geboren te Idskenhuzen in 1696 en gehuwd te Amsterdam (1728),
waar ook zijn 5 kinderen gedoopt werden;
2. Jan Sjoerds C(o)uperus, notaris, overleden Rinsumageest ca. 1673;
3. Sybolt Jelles Kuperus, geboren Akkrum ca. 1750, overleden Oldeboorn 1821;
4. Sybolt Cuperus, gehuwd Joure 1787, overleden voor 1802.

Daarnaast zijn (zoals al eerder vermeld) er van de in 1947 geregistreerde naamdragers (tabel 1), 236 personen - voor het merendeel bestaande uit gehuwde vrouwen - waarvoor (nog) geen aansluiting werd gevonden. Van een nader onderzoek werd destijds afgezien (mede vanwege de kosten en het tijdrovende onderzoek) omdat dit waarschijnlijk toch niet tot de ontdekking van nog andere families zal leiden.

De familienaam

De oudst voorkomende namen Kuperus/Cuperus (ca. 1640) vinden we in twee predikantenfamilies, nl. in de Sleeuwijkse Cuperusfamilie (nr. 25), waarvan leden hun standplaats in verschillende plaatsen in Holland en in Overijssel gehad hebben en binnen de familie Couperus (nr. 24). Daarnaast werd de familienaam rond 1680 ook al gebruikt door de families Kuperus (Marssum) (nr. 1) en Cuperus (Ferwerd/Leeuwarden) (nr. 27) In totaal waren er voor 1812 reeds 14 families te onderscheiden, die de twee schrijfwijzen door elkaar gebruikte. Van deze families woonden er 12 volledig of voornamelijk in Friesland. Uitzonderingen zijn de reeds genoemde Sleeswijkse Cuperus familie (nr. 25) en de kleine familie Cuperus (Hoogezand) (nr. 28). Beide families zijn inmiddels uitgestorven, zodat alle thans nog bestaande families hun bakermat in Friesland hebben.

Voor 1812 hadden echter de meeste families nog geen vaste familienaam.

2) Doch bij het decreet van Keizer Napoleon van 18 augustus 1811 werden alle inwoners verplicht tot het aannemen van een vaste familienaam. Velen moesten daardoor alsnog een familienaam kiezen,**3)** vooral op het Friese platte land waar meestal vaders voornaam als achternaam gebruikt werd (patronymica). Centraal staat de vraag waarom toen juist deze naam door een familie werd gekozen. In het algemeen wordt de naam Kuperus beschouwd als verbonden met

het beroep van kuiper. Het is een verlatijnsing van het Friese woord kuper voor kuiper en vergelijkbaar met andere in Friesland gebruikte familienamen met een latijnse uitgang: Bakkerus, Cremerus, Greidanus, Heidanus, Hovius, Schenkus, enz. Voor 19 van de 35 families is aangetoond, dat degene die de familienaam het eerst gebruikte het kuipersvak uitoefende, dan wel dat zijn vader of grootvader dat deed. Het gaat om de kuipers in de "oude" families Kuperus (Stavoren) (nr. 3), Cuperus (Ferwerd/Leeuwarden) (nr. 27), Cuperus (Wommels) (nr. 30), Cuperus (Tzum) (nr. 32) en Kuperus (Sneek I) (nr. 31). Bij de "nieuwe" families, die de naam dus pas omstreeks 1812 gingen voeren, betreft het kuipers in de families Kuperus (Berlikum) (nr.6), Kuperus (Deinum) (nr. 8), Cuperus (Franeker) (nr.9), Kuperus (Winsum) (nr.10), Kuperus (Beers) (nr. 11), Kuperus (Baard) (nr. 12), Kuperus (Workum) (nr.15), Kuperus (Rottevalle) (nr.19), Kuperus (Irnsom) (nr. 20), Kuperus- (Idskenhuizen) (nr. 21), Kuperus (Steggerda) (nr. 22), Kuperus (Dronrijp) (nr. 34) en Cuperus (Sneek II) (nr. 35). Van 4 andere families is een andere reden voor de keuze van de naam bekend namelijk:

1. het gebruik van grote kuipen in het leerlooiersbedrijf: familie Kuperus (Opeinde) (nr.18);
2. de op een briefje gevonden naam bij een vondeling: familie Cuperus (Noordwolde II) (nr. 3);
3. verwantschap met een andere Kuperus familie n.l. de families Kuperus (Berlikum II)(nr.7) en Kuperus (Winsum) (nr.10). Voor de resterende 12 families zijn nog geen gegevens gevonden, die een duidelijke verklaring van de naamkeuze geven. In verschillende van de thans nog bestaande 24 families is sprake van groepen naamdragers die eigenlijk aparte families zijn, omdat de familienaam via een dochter is verkregen. Voor 1812 kwam het soms voor, dat kinderen uit een huwelijk de familienaam van de moeder kregen, nadien betreft het meestal nakomelingen van ongehuwde moeders. Als er ook mannelijke naamdragers bekend zijn, zijn deze groepen apart aangegeven bij de familie, waaruit de stammoeder komt. In enkele gevallen werd een familienaam als voornaam gegeven, waardoor (schijnbaar) dubbele familienamen ontstonden. Meestal vererfden deze niet.

De 35 verschillende families Kuperus/Cuperus nader bekeken

Bij het uitgevoerde onderzoek werden alle personen tot een familie gerekend, die de geslachtsnaam van hun vader kregen. Heeft het kind een familienaam van zijn moeder, dan is er sprake van een nieuwe familie. Dergelijke families worden besproken bij de familie waartoe de stammoeder behoort.

Van de in tabel 2 en 3 genoemde 35 families wordt hieronder aangegeven, welke gegevens over hen bekend zijn. Indien bekend is, dat de naam van een andere familie (meestal die van de moeder) aan een Kuperus/Cuperus naam is toegevoegd, zijn deze "dubbele namen" ook vermeld. Bij de genoemde families nemen twee families een uitzonderingspositie in, zij zijn in wezen een groep naamdragers in takken van families met een andere naam, te weten de families Cuperus (nr. 23) en Couperus (nr. 24).

OVERZICHT

I. Nog bestaande oude families

II Nog staande nieuwe families

III Familie of naamdragers in takken van andere families

IV Verdwenen oude families

V Verdwenen nieuwe families

I.1. Kuperus (Marssum)

Dit is de oudste en ook de grootste familie. Zij voerde deze naam reeds lang voordat in Friesland de meeste familienamen werden aangenomen: Klaas Jansen, meester kuiper te Berlikum en aldaar begin 1653 geboren, werd bij zijn eerste huwelijk in 1675 nog zonder achternaam aangeduid. Bij de proclamaties van zijn tweede huwelijk in 1679 wordt hij Claes Jansen Cuperus genoemd en bij de bevestiging daarvan: Claes Jansen Cuiper. Een naamgenoot Claes Jansen Kuiper komt reeds in Marssum voor op 10 okt. 1656. Diverse publicaties wijzen Jan Gijsberts aan als vermoedelijke vader van Klaas Jansen. Dit is niet geheel juist. Uit nader archiefonderzoek en familiepapieren in bezit van de heer Bart Cuperus te Amsterdam blijkt dat ene Jan Klaaszens als vader moet worden aangemerkt en genoemde Jan Gijsberts als zijn stiefvader. Tot deze familie behoren ook enkele groepen naamdragers Kuperus, waarbij de naam van moederszijde is gekomen. De stammoeders van deze groepen zijn:

1. Lysbeth Andeles Kuperus (gestorven 1795), gehuwd met Ynse Jans; Berber Minnes Cuperus (*ca.1725 - kort na 1751) in 1749 gehuwd met Jacob Palses Blinksma of Blinkstra⁴)
2. Tryntje Sjoerds Cuperus (1750-1826), getrouwd met Douwe Pieters. Van haar zijn in 1947 geen nakomelingen meer aangetroffen;
3. Meintje Hendriks Kuperus (geboren 1836), in 1864 gehuwd met Pieter Alberts Zuiderveld. De nakomelingen van haar niet-erkende dochter (geboren 1861) dragen ook de naam Kuperus. Voorts is er ook verband tussen familie 1 en de hierna te noemen familie 10. Hier is de relatie wat ingewikkelder: Geertje Jans trouwt als weduwe van Schelte Andeles Kuperus met Douwe Idserts, die vervolgens de naam Kuperus gebruikt. Dubbele namen:

1. Tobias Tak Cuperus (1756-1790), ongehuwd overleden, doch is de vader van de vondeling in de familie Cuperus-Noordwolde II (nr. 3);
2. Comelis Dijserinck Cuperus (geboren 1796).

Literatuur:

1. Bart Kuperus, *De Doopsgezinde familie Cuperus 1644-2004*, Amsterdam 2004, eigen uitgave.
2. R. S. Roorda, *Genealogie Kuperus*, Tresoar, Leeuwarden, GEN 524, blz. 178-183
3. E. de Bom, *De Cuperussen [Cuperus], een oud Hollandsch geslacht*, in Nieuwe Rotterdamse Courant van 16, 21 en 28 aug. 1928.
4. D.F.C. Kuperus, *De afkomst van de Amsterdamse vondeling Johannes Cuperus, Stamvader van een schippersfamilie uit Noordwolde (Fr.)* in: Gens Nostra 60 (2005), pag. 83-88
5. R. S. Roorda, *Het Roorda-Keizerboek*, (Leeuwarden 1955)

I.2. Kuperus (Noordwolde I)

De familie bestaat uit de afstammelingen van Jacob Halbes Cuperus, die op 5-2-1812 verklaarde de naam Kuperus aan te nemen, doch die reeds in 1783 met deze familienaam voorkomt. Hij was onderwijzer, zodat het gebruik van deze naam niet uit zijn beroep te verklaren is. Zijn ouders waren Halbe Jans (in 1749 "een gering arbeider") en Tryntje Jacobs te Noordwolde, die aldaar op 16-2-1744 gehuwd waren. De familienaam was reeds in 1745 in Noordwolde bekend, toen een dochter Jantje gedoopt werd van ene Jacob Cuperus.

I.3. Kuperus (Noordwolde II)

Stamvader van deze familie is Johannus Cuperus, die op 2-4-1789 als vondeling werd aangenomen in het Aalmoezeniersweeshuis der Stad Amsterdam. Een bij hem gevonden briefje vermeldde, dat hij op 14-1-1789 was gedoopt. De originele doopinschrijving werd niet teruggevonden. Op het briefje stond verder: De jufvrouw Johanna en meteen daar onder Capitein Cuperus. Derhalve werd hem de naam Johannus Cuperus gegeven. Hij vestigde zich later als wever te Noordwolde en trouwde daar op 18-10-1815. Een in 1918 geboren nakomeling in vrouwelijke lijn verkreeg bij Koninklijk Besluit van 16-10-1930 toestemming tot het voeren van de dubbele geslachtsnaam: Kuperus Holwedel. Door een genealogisch onderzoek werd in 2005 vastgesteld dat deze familie een tak is van de familie Kuperus-Marssum (fam.1)

Litteratuur: D.F.C. Kuperus, Johannes Cuperus, *De Amsterdamse stamvader van een schippersfamilie uit Noordwolde (Fr.) het raadsel van zijn afstamming*, in Gens Nostra 58 (1963), pag. 58-81, 593-594.

I.4. Kuperus (Stavoren)

De familie stamt af van Rinke Folkerts Cuperus (1765-1818), die op 28-12-1811 verklaarde de naam Cuperus aan te nemen, hoewel hij deze reeds sinds 1787 gebruikte. Zijn vader Folkert Rinkes (1731-1803), die eveneens als Cuperus of Kuiperus voorkomt, was burgemeester van Stavoren. Grootvader Rinke Folkerts (gedoopt in 1708) werd bij zijn huwelijk in 1726 Rincke Folkerts Kuyper genoemd (familienaam of beroep?).

I.5. Kuperus (Terhorne)

Voor deze familie verklaarde in 1811 Hendrik Sjoerds Kuperus de naam Coeperijus te willen behouden. Hendrik overleed als 49-jarige gealimenteerde te Poppingawier op 31-3-1819. Zijn geboorte noch zijn huwelijk heb ik tot nu toe terug kunnen vinden. Zijn vrouw, Antje Ruurds Zondervan, werd op 20-11-1768 in Stiens gedoopt. Zij overleed op 2-2-1843 te Deinum. Hun kinderen werden geboren in Terhorne, Irnsum en Poppingawier. Over de herkomst van de familie en over de reden van het aannemen en behouden van deze familienaam is mij niets bekend (zie ook familie Cuperus-Ferwer/Leeuwarden (nr.27)). De sterk afwijkende schrijfwijze Coeperijus komt verder alleen voor bij Hendriks zoon Sjoerd (1807-1883). Diens handtekening luidt soms: Coupyres.

II. Nog bestaande nieuwe families

II.6. Kuperus (Berlikum I)

Deze familie stamt af van Fokke Dirks Kuperus (ca. 1769-1844), kuiper te Berlikum. Fokke wordt bij zijn overlijden aangegeven als zoon van Dirk Fokkes Kuperus en Welmoed Jans Wassenaar. Hoewel Fokkes kuipersvak voldoende excuus kan zijn voor het onafhankelijk voeren van de naam Kuperus lijkt mij een verwantschap met gelijknamige families in Berlikum niet uitgesloten.

II.7. Kuperus (Berlikum II)

De familie stamt af van Douwe Martens Kuip, gardenier te Berlikum en bij zijn overlijden op 3-6-1819 zoon van Marten Douwes en Doutje Dirks genoemd. Zijn kinderen noemden zich Kuperus (soms Kuiperus). Mogelijk houdt dit verband met het feit, dat de zoon Marten op 16-6-1816 in tweede echt trouwde met Lijsbert Jans

Kuperus uit familie Kuperus-Marssum (nr.1). De familie was omstreeks 1800 doopsgezind, evenals de families Kuperus-Marssum (nr.1) en Kuperus-Winsum (nr. 10). Verwantschap lijkt niet uitgesloten, maar is niet bewezen. Van Menaldumadeel zijn geen registers van naamsaanneming aanwezig.

II.8. Kuperus (Deinum)

Deze familie bestaat uit de nakomelingen van Isaak Gabes, kuiper te Deinum en daar overleden op 3 okt. 1806. Ook zijn twee zoons waren kuiper. Isaak werd op 3-2-1749 te Deinum geboren als zoon van Gabe Isaak en Geertje Piers. De oudste kinderen uit dit huwelijk, Gerrit (1743-1828) en Hiltje Gabes (1746-1825) noemden zich niet Kuperus, maar Distelsma. Gabe Isaaks werd in 1716 gedoopt te Ferwerd als zoon van Isaak Gerrits en Hiltje Gabes, gehuwd te Hallum op 6-5-1714 en beiden voor 11-12-1719 overleden. Isaak Gerrits was molenaar te Rinsumageest en Ferwerd.

II.9. Cuperus (Franeker)

De in 1947 nog bestaande tak van deze familie stamt af van Broer Abes, die in 1811 de naam Cuperus aannam. Hij was kuiper van beroep. Van zijn jongere broer Wijbe, meester fijnschilder te Franeker, is geen akte van naamsaanneming bekend, doch bij zijn huwelijk in 1813 voerde hij de naam Cupaerus, evenals later zijn kinderen en kleinkinderen. De vader van de broers was reeds in 1809 overleden; hij was een kleinzoon van Abe Broers, boer te Dongjum en gehuwd te Franeker 27-3- 1729. 6)

II.10. Kuperus (Winsum)

Voor deze familie werd de naam aangenomen op 25-9-1813 door Douwe Idserts, boer te Winsum (1737-1824). Douwe was gehuwd met Geertje Jans, die eerder was gehuwd met Schelte Andeles Kuperus uit familie 1. Het lijkt er op, dat deze relatie aanleiding was voor het aannemen van de familienaam. Douwe Idserts was zoon van Ids Gijsberts en Tetje Douwes. Ids Gijsberts zou een zoon kunnen zijn van Gijsbert Idses en Welmoe Haantjes, genoemd op p. 210 in het Wassenaarboek 7). Gijsbert Idses was meester kuiper in Berlikum, zoals een eeuw eerder Gijsbert Jans uit familie 1, zodat verwantschap niet uitgesloten lijkt en eventueel reden voor het kiezen van juist deze familienaam kan zijn geweest. Een derde mogelijkheid ligt in een eventuele relatie met Ids Jans Cuperus, meester kuiper te Sybrandaburen, die op 26-12-1684 te Rauwerd trouwde met Claeske Jans van Akkrum.

II.11. Kuperus (Beers)

De naam Kuperus werd voor deze familie aangenomen door drie verwanten, namelijk Sippe Hyltjes (1773-1848), arbeider te Beers en zijn neven Sippe (1766-1853) en Johannes Pieters (1768-1845), beiden arbeider te Weidum. De eerste was een zoon van Hyltje Sippes (1733-1819), die bij de naamsaanneming nog in leven was en dus de eerst aangewezen om tot het kiezen van een naam over te gaan. Daarvan is echter geen akte gevonden. Hetzelfde geldt ook voor Pieter Sippes (1736-1826), vader van de twee neven. Ook de zusters van naamsaannemers voerden wel de naam Kuperus of Cuperus. Vader van Hyltje en Pieter was Sippe Hyltjes (overl. 1781), in 1749 welgesteld huisman te Huins. Vermoedelijk is hij een zoon van Hyltje Sippes, meester kuiper te Kimsward, die op 13-3- 1692 te Oosterend trouwde. Als dit vermoeden juist is, zou ook de naamsaanneming verklaard kunnen zijn. Sippe Hyltjes, die gehuwd was met Lieuwkje Wouters Kuperus uit familie Kuperus-Baard (nr.12), zou ook daarom die naam gekozen hebben.

II.12. Kuperus (Baard)

Stamvader van deze familie is schipper Wouter Joukes, die op 2-10-1813 de naam Kuperus aannam. Wouter was zoon van Jouke Tjeerds en Lieuwkje Gerrits. Zonder dat daarvan een akte van aanneming bekend is, voerde ook de dochter van Wouter Joukes' oom van moederszijde Wouter Gerrits (geb. 1736) dezelfde achternaam. Zijn zoon, Gerrit Wouters, kuiper te Winsum nam de naam Kuipers aan. Diens zoon, weer een Wouter Gerrits, kuiper te Wirdum, werd bij huwelijk en overlijden Kuperus genoemd, maar zijn kinderen kregen bij de geboorte weer de familienaam Kuipers. Lieuwke en Wouter Gerrits waren kinderen van Gerrit Gerbens, kuiper te Baard en zijn vrouw Tryntje Wouters. Ook de kinderen van hun broer Gerben Gerrits hadden Kuperus als familienaam. Dit was ook nog het geval met kinderen en kleinkinderen van Lieuwe Gerbens, gehuwd met Doetje Jacobs. Lieuwe woonde in 1749 met vrouw en vier kinderen onder 12 jaar als gealimenteerde te Jorwerd en zou een broer geweest kunnen zijn van Gerrit Gerbens. In deze tak werd in 1813 de naam Kuperus alleen aangenomen door Lieuwes zoon Jacob (1743-1825), die ongehuwd bleef.

II.13. Kuperus (Wieuwerd)

Deze familie stamt af van Petrus Joukes, timmerman te Wieuwerd (overl. 1792) en Hiltje Baukes (overl. 1794). De naam werd in 1813 aangenomen door twee van zijn zoons en door een kleinzoon, Petrus Joukes, wiens vader reeds in 1808 was overleden. De oudste twee broers waren evenals hun vader timmerman te Wieuwerd, de derde broer was boer te Jorwerd. Het is normaal dat een timmerman tevens kuiper is, zodat deze combinatie reden voor de naamsaanneming kan zijn geweest.

II.14. Cuperus (Witmarsum)

In deze familie werd de naam Cuperus in 1811 voor hun kinderen gekozen door Doetje Ruurds Cuperus, weduwe van Jan Oedses (1758-1806) te Witmarsum. Jan zou een zoon kunnen zijn van Oeds Jans (van Witmarsum), die op 13-10-1748 aldaar trouwde met Antje Harmens (van Achlum). Dat Jan zowel een dochter Antje had als een zoon Harmen had maakt deze afstamming zelfs waarschijnlijk. Zijn beroep is niet bekend.

II.15. Kuperus (Workum)

Voor deze familie werd de naam Cuiperus op 28-11-1811 aangenomen door de kuiper Gerrit Sjoerds (1760-1815). Hij ondertekende vervolgens de akte met Kuiperrus. In zijn overlijdensakte werd hij Kuperus genoemd. Hij was een kleinzoon van Johannes Sjoerds en Hylck Foppes, die in 1733 te Workum trouwden. De familienaam werd in de Workumer akten nogal verschillend opgenomen als Kupeerus, Kupeeres, Kupeerjes en Kupeerjus komen alleen daar voor.

II.16. Cuperus (Marrum)

Hier werd de naam Cuperus in 1811 aangenomen door Jan Dirks, gardenier te Marrum, gedoopt te Hallum op 29-12-1748. Hij ondertekent de akte als Cuperis. Hij was een zoon van Dirk Jans en Syke Gelts, gehuwd te Hallum 8-11-1744. Dirk Jans was in 1749 een "gering snikschipper" te Hallum. Vermoedelijk is hij gedoopt te Hallum op 7-3-1717 als zoon van Jan Ies. Het huwelijk van Jan Ies (van Hijum) met Tietje Paulus (van Hallum) werd op 18-2-1714 voor de derde maal geproclameerd te Hijum.

II.17. Cuperus (Holwerd)

De familienaam in 1811 aangenomen te Holwerd door Beerend Jans, gardenier van beroep en daar geboren op 9-10-1790 als zoon van Jan Berends (reeds lang voor 1814 overleden) en van Grietje Kaspers. Jan werd in 1759 geboren te Holwerd als zoon van Beerend Jans en Antje Folkerts. Rond 1790 was deze Beerend Jans meester linnenwever te Holwerd. Uit zijn tweede huwelijk (Holwerd 1763) werd ondermeer een zoon Wybe geboren die in 1828 te Leeuwarden overleed als W. B. Cuperus.

II.18. Kuperus (Opeinde)

De familie stamt af van schoenmaker-leerlooier Age Jentjes (1756-1816), die in 1812 de naam Kuperus aannam. Hij was bovendien van 1796 af dorprechter van Opeinde en fungeerde in de jaren 1798 tot 1802 enige malen als president van de raad van de gemeente Smalingerland. Volgens familieoverlevering werd de familienaam gekozen in verband met de grote kuipen, die voor het in 1731 gestichte leerlooiersbedrijf nodig waren. Dit lijkt een plausibele verklaring als wij zien, dat de Drachtster schoenmaker-leerlooier Foke Aukes de ongeveer vergelijkbare naam Van der Kuip aannam. Age Jentjes stamt af van Agge Aggis te Berlikum, wiens kinderen geboren werden tussen 1595 en 1609. Verwantschap met de toen ook te Berlikum wonende familie 1 is niet gevonden.

Literatuur: J.A. Kuperus, *Genealogie van het geslacht Kuperus*, 's-Gravenhage 1958, eigen uitgave.

II.19. Kuperus (Rottevalle)

Deze familie stamt af van Oeds Jans (1743-1825), kuiper te Rottevalle, die de naam Kuperus ook in 1812 aannam. Hij was een zoon van Jan Jans en Hiltje Oedses. Huwelijken van Oeds Jans of zijn ouders zijn niet gevonden, noch de doop van Oeds Jans. Hiltje Oedses werd gedoopt te Oostermeer op 19 apr. 1716, een Jan Jans aldaar op 23-12-1708. Verwantschap met de vorige familie is niet gevonden en onwaarschijnlijk. Jan Jans is boer geweest te Oldekerk (Gr.) en woonde ook in Opeinde, Garijp en Suameer. Zijn zoon Jan Jans Tinga huwde in 1776 te Suameer met Frytsen Douwes Dou(we)ma.⁸⁾

II.20. Kuperus (Irnsom)

Voor deze familie werd de naam Cuperus aangenomen in 1811 door Johannes Gjalts Kuiperus (1757-1839), kuiper aldaar. Hij was zoon van Gjalt Jans, eveneens kuiper te Irnsom, die op 28 sep. 1738 huwde met Hiltje Jantjes. Ook Simon Doedes, een zoon van Johannes' broer en kuiper te Deersum, nam de naam Cuperus aan. in de eerste decennia na 1811 komen nog verschillende andere naarnvariaties voor: Cuiperus, Kuiperes, Cuperius, Cupeeres.

II.21. Kuperus (Idskenhuizen)

Deze familie omvat de nakomelingen van Jan Kornelis (1768-1827), kuiper te Idskenhuizen, die in 1812 de naam Kuperus aannam. Zijn oudere broer Arjen Kornelis (1763-1820), kuiper te St. Nicolaasga, koos echter voor de naam Kuiper. De twee broers zijn zoons van Cornelis Tjebbes (overl. Idskenhuizen 1796) en Trijntje Arriens. Van Cornelis zijn mij geen nadere gegevens bekend. Hij zou een zoon kunnen zijn van de Tjebbe Johannes, die op 5-12-1704 te St. Nicolaasga werd gedoopt als zoon van Johannes Piers.

II.22. Kuperus (Steggerda)

Voor de volgende vijf leden van deze familie werden in 1812 te Noordwolde akten van naamsaanneming opgemaakt:

1. Tjabel Luiten Kuiperus, kuiper te Steggerda;
2. Luite Tjabels Kuperus, eveneens kuiper te Steggerda, zoon van 1;
3. Jacob Luiten Kupperus, timmerman, later boer te Steggerda;
4. Luite Andries Kuiperrus, zoon van 5;
5. Andries Luiten Kuiper, (bij overlijden: Kuperus), arbeider te Steggerda.

Zijn nageslacht draagt daarom deze naam. De kinderen uit zijn eerste huwelijk (allen geboren in Dokkum) droegen echter de naam Cupery. De naam Cupery werd al eerder in Dokkum gebruikt door Marten Assius Cupery die Allen zijn nakomelingen van Luite Jans, meester kuiper te Noordwolde, eerst gehuwd met Cornelisje Tjabels en op 14-8-1746 met Geesje Jacobs. In de reëlkohieren wordt hij aangeduid als Luite Cuiper.

III. Familie of naamdragers in de takken van andere families

III.23. Cuperus in de tak van de familie Cupery

Stamvader was Ype Klases Cupery, die in 1740 als Ype Claeses, geboortig van Kollum (aldaar gedoopt 1714) in Dokkum burgerrecht verkreeg. Van 1753 af komt hij voor met achternaam Cupery en veelal aangeduid als "majoor dezer stad". Zijn afstammeling Klaas Ypes Cupery werd in 1816 geboren te Dokkum als Cuperi. Zijn, uit zijn tweede huwelijk geboren zoon Hermannus, werd bij zijn geboorte op 12-10-1863 te Smilde aangegeven als Cuperus aldaar in 1728 burgerrechten verkreeg.

III.24. Cuperus in de tak van de familie Couperus

Stamvader van deze familie was Jan Jansen, Cuiper te Sneek, die zich daar in 1619 vestigde, komende van Bolsward. Terwijl de leden van deze familie voor 1812 ook vaak als Cuperus, soms zelfs als Kuperus werden aangeduid, is door de gehele familie Couperus na 1858 consequent haar eigen naam gevoerd. Er is slechts één uitzondering: De jongste zoon van Petrus Epeus Couperus, enig kind uit zijn tweede huwelijk, werd bij zijn geboorte op 17-4-1852 ingeschreven als Cuperus en zijn nakomelingen droegen nog in 1947 officieel die naam. Toen dan ook enkelen van hen de familienaam Couperus opgaven bij de Volkstelling van 1947, werd de letter o met rode inkt doorgehaald. Nadien, in 1955, werd bij de geboorteakte van 1852 en enkele andere akten een kanttekening geplaatst, waardoor de naam van vader en zoon werd gewijzigd in Couperus! Een deel van de 11 in tabel 2 genoemde naamdragers Cuperus heeft daardoor de familienaam Couperus terug gekregen. Literatuur: W. Wijnaendts van Resandt, *Het geslacht Couperus in Nederland*, 's-Gravenhage 1953.

IV. Verdwenen oude families

IV.25. Cuperus (Sleeuwijk)

Stamvader van dit geslacht is ds. Johannes Cuperus, van 1631 tot 1652 de eerste predikant van Sleeuwijk. Andere leden van dit geslacht waren predikant in Grootammers (1687), Wieringerwaard (1688), Edam (1699), Zwolle (1703), Vollenhove (1730-1757), Aartswoud (1756) en Amsterdam (1776). Het geslacht stierf in 1831 uit in mannelijke lijn met mr. Angelus Jacobus Cuperus, advocaat te

Amsterdam. Dubbele naam: Johan van Amersfoort Cuperus, gedoopt Gorcum 27-10-1779.

IV.26. Cuperus (Leeuwarden)

Stamvader is Ype Sinnes, die 1698 te Leeuwarden trouwde met Janke Eelkes. Hun zoon Sinne, procureur-postulant te Leeuwarden, komt van 1732 af voor met de familienaam Cuperus, zijn broer (wolkammer en steenopzetter) Eelko, heeft in 1735 nog geen achternaam maar heet in 1743 eveneens Cuperus. Dubbele namen:

1. Johannes Nijman Cuperus (1812-1861), zoon van Jacobje Ypes Cuperus;
2. Eelco Cuperus Bisschop (1819-1824), kleinzoon van deze Jacobje.

IV.27. Cuperus (Ferwerd/Leeuwarden)

Stamvader is Arjen Jans, gehuwd omstreeks 1650 met Tietje Tjeerds. Hun zoon Jacob Arjens was in 1687 en 1695 assistent van het Gerecht van Ferwerderadeel en is voor feb. 1705 overleden. Diens kleinzoon Hendrik Sjoerds was meester kuiper in Ferwerd en trouwde met Hiltje Jouws. Deze was een kleindochter van Jan Dirks, koopman te Ferwerd en van Hiltje Johannes Cuperus. Hiltje (gedoopt Ferwerd 1663) was de dochter van Johannes Fransen Cuperus, in 1688 klerk bij de ontvanger-generaal Beilanus te Leeuwarden. Haar broer Franciscus was vroedsman en schepen van Leeuwarden. Bij zijn dood in 1768 ging zijn vermogen naar zijn nicht Knierke Jans, de moeder van Hiltje Jouws. Toen Knierke in 1779 overleed waren de kinderen van Hendrik Sjoerds en Hiltje Jouws voor eenderde erfgenaam. De kinderen voerden sindsdien de familienaam Cuperus. Zowel het beroep van de vader als de erfenis van moederszijde kunnen bij deze familie dus de aanleiding zijn geweest voor het aannemen van de naam. De veronderstelling ligt voor de hand, dat Hendrik Sjoerds Kuperus (uit fam. Kuperus-Terhorne (nr.5), die in 1812 in Rauwerderhem de naam Cuperus wilde behouden, ook uit deze familie stamt. Enig bewijs daarvoor is echter niet gevonden. Ook is het mogelijk, dat Johannes Fransen stamt uit de Sleeuwijker familie Cuperus (nr. 25), waar de voornamen Johannes en Franqois eveneens regelmatig voorkomen. "Dubbele" naam: Hendruk Cuperus Bontjema (1820-1849), ongehuwd.

V. Verdwenen nieuwe families

IV.28. Cuperus (Hoogezand)

Stamvader Hendericus Cuperus droeg deze naam reeds toen hij in 1739 te Hoogezand trouwde met Lammina Hettinga. Over de keuze van de familienaam zijn geen aanwijzingen gevonden. Soms wordt deze als Kuiperus geschreven. De familie wordt voortgezet door de kinderen van Johanna Philippus Kuperus, wier man ook de familienaam Kuperus voert. Dit geslacht is in mannelijke lijn uitgestorven in 1918.

IV.29. Kuperus (Berlikum III)

Stamvader Hylke Fokes huwde omstreeks 1740 Tryntje Joosten. Beiden worden genoemd in het Wassenaarboek.⁷⁾ Connecties met het kuipersbedrijf zijn niet gebleken, noch verwantschap met de andere Kuperus-families in Berlikum en omstreken. De enige bekende kleinzoon was gardenier toen hij in 1813 voor het eerst met familienaam werd genoemd. Uit deze familie sproot een andere Kuperus-familie, nakomelingen van: Sjiewke Hylkes Kuperus (1806-1865).

IV.30. Cuperus (Wommels)

Stamvader is Johannes Sjoerds, in 1735 als kuiper te Wommels getrouwd met Teekje Piers van Witmarsum. Zijn zoon Pier, kastelein te Wommels gebruikte al in 1773 de familienaam Cuperus. Het geslacht is met de volgende generatie uitgestorven.

IV.31. Kuperus (Sneek I)

De naam Kuperus werd in 1792 gebruikt door Grietje Heerkes Kuperus, geboortig van Sneek, toen zij "van de Roomse religie zijnde" trouwde voor het gerecht van Sloten. Ook Pieter Abes, in 1783 RK gedoopt in Sneek als zoon van Abe Heerkes, voerde in 1816 de naam Kuiper, noemde zich daarna Cuperus en werd in de akte van zijn overlijden aangeduid als Kuperus. Hij was achtereenvolgens slager, arbeider en visser. Van zijn zoon Jan is alleen zijn geboorte te Bozum in het jaar 1819 bekend.

IV.32. Cuperus (Tzum)

Stamvader is Klaas Jans, in 1749 meester kuiper te Tzum en daar overleden in 1779. Zijn zoon Jan werd bij zijn huwelijk te Dronrijp nog zonder familienaam genoemd, doch bij zijn komst in Leeuwarden in 1776 met de naam Kuperus. Hij was eerst executeur van Hennaarderadeel, later statenbode te Leeuwarden. Een zoon van Jans broer Dirk, onderwijzer in Harbayum, noemde zich in 1797 ook Cuperus. Een zoon van Jans zuster Antje Klazes werd stamvader van een nieuwe familie. Anne Cuperus werd al bij zijn huwelijk te Tzum in 1791 met familienaam ingeschreven. Hij was kuiper van beroep, doch daarnaast ook dorprechter en later aldaar veldwachter; Dubbele naam: Klaas Cuperus Andringa (1822)

V.33. Kuperus (Steggerda II)

In deze familie werd de naam Kuipers in 1812 aangenomen door Ysebrand Heeres. Desondanks werd bij zijn overlijden de naam Kuperus gebruikt. Ook zijn zoon Anne en diens oudste drie kinderen voerden deze naam. Zijn jongere kinderen werden weer als Kuipers ingeschreven. In volgende generaties werd de naam Kuperus niet meer gebruikt. Hoewel Ysbrand in 1820 getuige was bij het huwelijk van Jacob Luites Kuperus uit familie 22 is geen verwantschap gevonden. Ysbrand woonde voor 1797 te Bolsward, waar op 26-11-1791 zijn oudste dochter Andriesina (Andriesje) werd geboren. Reeds op 26-2-1797 toen zijn vrouw met attestatie van Bolsward overkwam naar Steggerda werd hij aangeduid als Ysebrand Kuypers. Hij was geboren te Noordwolde op 22-2-1761 als zoon van Heere Ysebrands en Andriesje Wybes, die daar op 13-5-1742 waren gehuwd. In 1749 was Heere "een gering arbeider".

V.34. Kuperus (Dronrijp)

De familienaam werd hier gevoerd door de kinderen van Jan Freerks, meester kuiper in Dronrijp, aldaar gehuwd in 1772 en overleden in 1805. Met het overlijden van zijn zoon Freerk in 1858 stierf deze familie Kuperus uit. Verwantschap met andere naamgenoten in Menaldumadeel is niet gevonden.

V.35. Cuiperus (Sneek II)

Haring Wybrens, kuipersknecht te Sneek, nam aldaar in 1811 de naam Cuiperus aan. Bij zijn tweede huwelijk en bij zijn overlijden (1826) wordt hij echter als Cuperus aangeduid. Zijn vader en grootvader waren pottenbakkers. Van zijn enige zoon,

Anne Harings Cuiperus, in de akte van 1811 genoemd als jongen van 17 jaar, zijn geen latere gegevens gevonden.

Noten

- Bij dit onderzoek werd uitgegaan van de naamstrookjes van de Volkstelling van 1947 bij het Instituut voor dialectologie, volks- en naamkunde te Amsterdam. Deze strookjes waren ook de basis voor de publicaties van dit instituut onder de titel: *Nederlands Repertorium van Familienamen*. Voorts werden de registers van de Burgerlijke Stand van de Friese gemeenten (1811-1902) en de persoonskaarten van de na 1937 in Nederland overleden personen met de naam Kuperus onderzocht.
- P. Nieuwland: 'De Friese familienamen voor, in en na 1811, *De Vrije Fries* 60 (1980), blz. 66-78; W. Dolk, 'Meervoudige familienamen te Leeuwarden', *De Vrije Fries* 66 (1986), blz. 83-95.
- De aangenomen namen zijn per gemeente fonetisch-alfabetisch gerangschikt en gepubliceerd door P. Nieuwland e.a. in: *Reperlorium van Familienamen*, (Leeuwarden 1977-1982). *Fryske Argyfrige*, nrs. 25, 26, 28, 29, 31, 35, 37 en 38. Een alfabetisch-lexicografisch gerangschikte lijst van deze namen met vermelding van de gemeenten, waarin zij werden aangenomen, is: J. Tjaardstra, *Klapper op het repertorium van familienamen*, *Fryske Argyfrige* 41 (Leeuwarden 1984).
- Zie voor deze tak van de familie en voor de voorouders van Jacob Pals: D. van Dijk: *De Neiteam fan Jencke Aerns en Anna Dircksdr.*, *Genealogysk Jierboekje* 1967, blz. 21-38.
- P. C. Molhuysen en P. J. Blok (ed.): *Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek* (Leiden 1911) I, blz. 661-662.
- W. T. Vleer, *De Friese Wassenaars*, (Hardegarijp 1963), blz. 240.
- Inmiddels heeft Ype Brouwers, genealoog te Leeuwarden, de stamreeks opgevoerd tot Jentie Tiepkes, boer te Hitzum, die met zijn vrouw Dieuwke Johannes daar in 1656 lidmaat wordt.
- Met dank aan P. Nieuwland, die de aanvullende gegevens bij families Kuperus (Deinum) en Kuperus (Winsum) verstrekke.